

Вивчення проблематики диригентської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва вимагає сьогодні істотної активізації наукових розвідок і подальшого вдосконалення системи диригентсько-хорового навчання у сучасних освітніх умовах. На нашу думку, підготовка педагога-музиканта має ґрунтуватися не лише на формуванні професійних умінь та технічних навичок, а й на розвитку його особистісного потенціалу, здатності до індивідуально-неповторного творчого самовираження. Адже у професійній діяльності успіху досягають не стільки фахівці з високим рівнем технічної майстерності, скільки яскраві творчі особистості, спроможні до самостійного, критично усвідомленого опрацювання художнього матеріалу та оригінального розв'язання професійно-педагогічних завдань.

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л., Кравцова Н. Упровадження інноваційних технологій у систему вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. Київ–Вінниця, 2016. Вип. 45. С. 154–157.
2. Кириченко Я. Теоретичні та практичні засади диригентської підготовки: навч.-метод. посіб. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2020. 107 с.
3. Колесса М. Основи техніки диригування. 2-ге вид. Київ, 1973. 199 с.
4. Корзун В. В. Художня інтерпретація музичних творів як вищий щабель виконавської майстерності // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки. 2014. Вип. 120. С. 74–79.
5. Мартиновська О. О. Особливості професійної диригентської підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей // Музичне мистецтво і культура. 2025. Вип. 43. С. 305–319. ISSN 2524-0447.
6. Сідорова І. С. Курс «Хорознавство» в умовах підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Vol. 29, С. 190-196. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/29.209733>, http://www.aphn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_5/29.pdf

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2025-2.34>

Мельник С.М.
викладач-методист
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА З МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті розкривається роль педагога-музиканта у формуванні професійної мотивації, виконавських навичок та духовно-моральних якостей майбутніх учителів музичного мистецтва через навчання гри на додатковому інструменті (баян, акордеон). Проаналізовано сучасні методики, підкреслено значення індивідуального підходу, репертуару та систематичної самостійної роботи студентів як засобів розвитку музичного смаку, техніки та творчої ініціативи.

Ключові слова: педагогічна майстерність, додатковий музичний інструмент, музична освіта, педагогічний вплив, виконавські навички, індивідуальний підхід.

Abstract. The article explores the role of the music teacher in shaping the professional motivation, performance skills, and spiritual-moral qualities of future music educators through instruction on an additional instrument (bayan, accordion). Contemporary teaching methods are analyzed, highlighting the importance of an individual approach, repertoire selection, and systematic independent work of students as means to develop musical taste, technical proficiency, and creative initiative.

Keywords: pedagogical mastery, additional musical instrument, music education, pedagogical influence, performance skills, individual approach.

Сучасна мистецька освіта вимагає від викладача поєднання високого професійного рівня з умінням мотивувати та виховувати студентів. Особливо актуальним є формування в майбутніх учителів музичного мистецтва стійкого інтересу до додаткового інструмента, зокрема баяна чи акордеона. Викладач виступає духовним наставником, який через творчість, професійний приклад і методичну майстерність сприяє розвитку музичного мислення, виконавських навичок та любові до мистецтва.

Суттєвий внесок у розвиток теоретичної бази сучасної української школи баянного виконавства зробили М. Давидов, Ю. Бая, Г. Шахов, В. Шаров, В. Самітов, А. Черноіваненко, Д. Кужелєв, Є. Іванов, В. Чабанов. Сучасні програми для закладів мистецької освіти враховують, що студентська аудиторія має вищий рівень музично-теоретичної підготовки, що потребує адаптації традиційних дитячих методик із урахуванням рефлексивності та критичності здобувачів. Дослідження підкреслюють значення різноманітного репертуару та розвитку імпровізаційних навичок для формування музичного смаку, творчої ініціативи та професійної гнучкості, проте залишаються прогалини: недостатньо емпіричних оцінок ефективності мотиваційних і педагогічних прийомів, обмежені порівняння

дитячих та дорослих методик, а також недостатньо вивчено вплив інноваційних форм (імпровізація, міждисциплінарні проекти, колаборації) на довгострокову мотивацію та розвиток виконавської компетентності, що відкриває перспективи для подальших експериментальних досліджень.

Навчання і виховання становлять єдину цілісність педагогічного процесу, а головна мета викладача спеціальної музичної освіти - формувати у здобувача освіти любов до музики, музичне мислення, розуміння художніх творів та емоційну чутливість, забезпечуючи водночас досконале володіння інструментом і розвиток виконавських навичок. Викладач несе відповідальність за всебічне ідейне та професійне зростання своїх студентів, і помилковим є обмеження педагогічної діяльності лише навчанням гри на інструменті. Як у класі основного інструмента, так і додаткового викладач повинен стимулювати успішність здобувачів у навчанні загалом, поєднуючи передачу знань, виховання виконавських навичок та розвиток творчих здібностей. На початковому етапі навчання особливо важливо переконливо пояснити значущість і перспективи використання баяна чи акордеона у професійній діяльності майбутнього музиканта, використовуючи лекції-бесіди, що дозволяють ефективно мотивувати студентів, підкреслити важливість систематичних занять та самостійної роботи, а також продемонструвати практичне застосування інструмента. Зазвичай такі методи формують у студентів інтерес до додаткового інструмента, який у процесі навчання може стати для них пріоритетним, особливо коли вибір інструмента у дитинстві не був свідомим, що інколи негативно впливає на розвиток технічних і музичних здібностей. Опановуючи баян у свідомому віці, здобувач має можливість проявити глибокий інтерес і зацікавленість у його вивченні.

Дослідник Ю. Пономарьов [5] виділяє два ключові фактори у навчанні гри на додатковому інструменті: вік здобувача та рівень його музично-теоретичної підготовки, що включає загальну музичну освіту та навички з основного інструмента. У порівнянні з дітьми-початківцями, ці чинники мають як переваги, так і певні труднощі: студентам легше опановувати інструмент, оскільки вони вже володіють базовими знаннями з сольфеджіо, теорії та історії музики, проте це може створювати психологічний бар'єр для серйозного ставлення до додаткового інструмента. Актуальність цих аспектів особливо велика на початковому етапі навчання, адже більшість методичних джерел з початкового навчання гри на баяні орієнтовані на дітей, поєднуючи опанування техніки з розвитком музичних і творчих здібностей. Такий досвід, безумовно, може бути корисним у вищих мистецьких навчальних закладах: педагог, який володіє методикою та творчо підходить до навчання, здатен адаптувати дитячі методики для студентів-початківців, зберігаючи ефективні прийоми, коригуючи деякі та відмовляючись від частини, що не відповідає потребам дорослих здобувачів освіти.

Важливою професійною компетенцією педагога є здатність оцінювати особистісні та музичні здібності кожного студента й обирати оптимальні методи їх розвитку. У роботі зі студентами-початківцями ключову роль відіграє індивідуальний творчий підхід, що враховує рівень довузівської музично-теоретичної підготовки та знання теорії інструментального виконавства. Формування позитивного ставлення до гри на музичному інструменті (баян, акордеон) спирається на інтелектуальний потенціал студента: дорослі слухачі більш критично оцінюють рекомендації викладача та потребують аргументованих пояснень. Для успішного навчання педагог створює позитивну мотивацію, враховуючи інтереси та нахили студента, формує нові мотиви, надає можливість проявити себе та підтримує досягнення здобувача, стимулюючи не лише інтерес, а й бажання систематично працювати.

Головним засобом виховання музиканта є репертуар. Любов до національної музики формується через роботу з народними та класичними творами, а також з найкращими зразками української та світової музики. Під час опрацювання твору студент має ознайомитися з особливостями творчості композитора, його стилістичними рисами та творчим шляхом, а також із видатними виконавцями цього твору. Це дозволяє глибше розкрити зміст композиції засобами конкретного інструмента, зокрема баяна. Водночас навіть найкраща робота викладача не принесе результату без старанності студента, тому завдання педагога – виховувати у нього любов до праці, наполегливість і волю до систематичної роботи.

Любов до музики у студента можна формувати різними шляхами, одним із яких є виконання творів самим педагогом як у класі, так і на концертах. Важливим принципом навчання є систематичне керівництво процесом заняття на основі ретельно продуманого індивідуального плану, адже правильний підбір репертуару сприяє швидкому прогресу студента, тоді як помилки можуть мати негативні наслідки. Для підготовки кваліфікованого музиканта необхідно опрацьовувати твори різних жанрів і стилів, значну частину репертуару мають складати обробки народних пісень і танців, а також перекладення класичних творів, які педагог повинен вміти виконувати сам і навчати цьому студентів.

Переклад творів для баяна з інших інструментів накладає на педагога велику відповідальність за правильне використання звучних можливостей інструмента та його специфічних особливостей. Важливо навчити студента розкривати зміст твору засобами, властивими баяну, а не сліпо копіювати оригінал. Підвищуючи музичний рівень, слід одночасно розвивати природні технічні здібності, наголошуючи на регулярній систематичній роботі: краще грати менше, але щодня, ніж багато, але нерегулярно. Не менш важливо прищепити студенту любов до процесу навчання, розуміння власних завдань і здатність аналізувати помилки, долати труднощі та проявляти

наполегливість. Ці якості особливо важливі для обдарованих студентів, яким легкість дає ілюзію, що наполеглива праця не потрібна, адже навіть для талановитого музиканта розвиток здібностей потребує постійних зусиль, а подолання перших труднощів веде до ще складніших виконавських завдань.

Отже, попри значення самостійної роботи студентів, роль педагога у класі музичного інструмента (баян, акордеон) залишається ключовою. Особистість викладача істотно впливає на формування інтересу до гри на інструменті. Його професійна майстерність, нестандартний творчий підхід та застосування сучасних методик безпосередньо визначають ефективність інструментальної підготовки здобувачів.

Аналіз показав, що навчання та виховання є нерозривними складовими педагогічного процесу у сфері музичної освіти. Професійна діяльність викладача музичного інструмента має не лише технічний, а й виховний аспект, адже від його особистості, творчого підходу, методичної компетентності та моральних якостей значною мірою залежить розвиток інтересу студентів до музики, їх виконавських навичок та художнього мислення.

Ключовими факторами ефективного навчання є формування позитивної мотивації до гри на інструменті, грамотний підбір репертуару, систематичність занять та активне стимулювання самостійної роботи студентів. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення ефективності різних методичних і мотиваційних прийомів, адаптації дитячих методик для дорослих студентів та впливу інноваційних форм навчання (імпровізація, міждисциплінарні проєкти, колаборації) на творчий розвиток майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Отже, викладач у класі музичного інструмента (баян, акордеон) виконує подвійні функції: він є не лише наставником у сфері виконавської майстерності, а й вихователем, який сприяє всебічному розвитку особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, формуванню його професійної культури та духовних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Баранецька Ю. М. Виховний потенціал музичного мистецтва як об'єкт науково-педагогічної рефлексії. Актуальні питання мистецької педагогіки : зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. Хмельницький, 2016. С. 4–8.
2. Береза А. В., Нестерович Б. І. Удосконалення виконавської підготовки баяніста в процесі самостійної роботи : Навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ Фірма «Планер», 2006. 83 с.
3. Береза А. В., Нестерович Б. І. Виконавська підготовка баяніста – майбутнього вчителя музики : Навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ Фірма «Планер», 2012. 322 с.
4. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) : підручник / М.А. Давидов. Київ : Музична Україна, 2004. 290 с.
5. Пономарьов Ю. Специфіка роботи зі студентами мистецьких факультетів у класі